

prof. dr hab. Elżbieta Basiul

ul. św. Józefa 7f/40

87-100 Toruń

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ PT: *Oryginał, replika, kopia warsztatowa. Zagadnienia atrybucji wybranych portretów autorstwa Marcella Bacciarellego i uczniów jego Malarni.*

Autor: Regina Dmowska

Promotor: dr hab. Danuta Stępień

Rozprawa doktorska autorstwa Reginy Dmowskiej spełnia wymogi formalne określone dla postępowań o nadanie stopnia naukowego doktora w trybie procedury eksternistycznej. Autorka rozprawy jest absolwentką wyższych studiów dziennych na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie na kierunku konserwacja i restauracja dzieł sztuki. Tytuł zawodowy magistra otrzymała w 1985 roku. Przewód doktorski został otwarty w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Ocena dorobku artystyczno-konserwatorskiego. Życiorys zawodowy

Mgr Regina Dmowska ukończyła studia magisterskie na kierunku konserwacja i restauracja dzieł sztuki na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie (1978-1985), uzyskując tytuł zawodowy magistra w ramach konserwatorskiej specjalności: malarstwo sztalugowe, ścienne i drewniana rzeźba polichromowana. W rok po studiach rozpoczęła pracę jako konserwator malarstwa w Zamku Królewskim w Warszawie-Muzeum i pracowała tam do początku 2023 roku. W trakcie pracy w Muzeum starała się rozwijać swoje kompetencje zawodowe m.in. odbywając dwutygodniowe stypendium konserwatorskie w Wielkiej Brytanii, fundowane przez British Council (1991) czy roczne stypendium konserwatorskie w Metropolitalnym Muzeum Sztuki w Nowym, oferowane przez amerykańską

fundację A. W. Mellona (1992/93). Od 2002 r. do chwili obecnej prowadzi również działalność gospodarczą ARTIBUS w zakresie ochrony zabytków.

Doktorantka przede wszystkim zajmowała się konserwacją malarstwa sztalugowego, a także kopiowaniem malarstwa dawnego i własną praktyką malarską. W dorobku zawodowym znalazły się również prace projektowe i dekoracyjne. W ostatnich latach interesowała się tematami badawczo-naukowymi, co zaowocowało kilkoma naukowymi publikacjami i referatami konferencyjnymi oraz popularno-naukowymi opracowaniami i prelekcjami. W trakcie pracy w Zamku Królewskim wielokrotnie sprawowała opiekę merytoryczną nad corocznymi praktykami studentów Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie oraz innymi stypendystami. Liczne prace konserwatorskie dotyczyły malarstwa sztalugowego z kolekcji Zamku Królewskiego w Warszawie-Muzeum, następnie malarstwa i rzeźby polichromowanej z innych zbiorów publicznych i kolekcji prywatnych w kraju i zagranicą.

Przytoczyć należy niektóre realizacje dotyczące wybitnie wartościowych obrazów z Zamku Królewskiego w Warszawie-Muzeum:

1. *Dziewczyna w ramie obrazu*, Rembrandt van Rijn, 1641, olej, deska, 105,5 x 76,3 cm., nr inw. ZKW/3905 (współpraca); 2. *Uczony przy pulpicie*, Rembrandt van Rijn, 1641, olej, deska, 105,7 x 76,4 cm., nr inw. ZKW/3905 (współpraca); 3. *Portret Konstancji z Czartoryskich Poniatowskiej*, M. Bacciarelli, 1777, olej, płótno, 143 x 115 cm., nr inw. ZKW- Dep./1501 (dep. muzeum Wersalu, nr inw. MV 7174); 4. *Portret Stanisława Poniatowskiego*, M. Bacciarelli, 1777, olej, płótno, 143 x 115 cm., nr inw. ZKW- Dep./1502; 5. *Izabella z Poniatowskich Branicka*, M. Bacciarelli, 1778, olej, płótno, 67,8 x 52,3 cm., owal, nr inw. ZKW Dep./106 ; 6. *Widok łąk wilanowskich*, B. Bellotto 1775 r., olej, płótno, 173 x 246 cm., nr inw. ZKW/452. Łącznie Regina Dmowska brała udział w konserwacji ok. 40. obrazów z miejsca jej podstawowego zatrudnienia.

Natomiast z Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie konserwowała łącznie 12 obrazów m.in.: 1. *Widok zatoki*, olej, płótno, wym. ok. 71 x 91 cm nr inw 370; 2. *Portret Zofii Nałkowskiej*, Aneri Weissowa, 1951, olej, płótno, 72 x 60 cm., nr inw. ML K.2.; filia: Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich w Wołominie; 3. *Portret Justyny Obuchowiczowej*, I poł. XIX w., olej, płótno, owal, 57 x 48 cm., nr inw. ML K.941; 4. *Izabela z Flemingów Czartoryska*, Per Kraft, ok. 1768r., olej, płótno, 55 x 48 cm., nr inw. ML K.1176; 5. *Portret Wacława Bojarskiego*, 1941r., olej, płótno, 56 x 38 cm., nr inw. ML K.

Należy wymienić również pięć realizacji konserwatorskich przy obrazach m.in. Bacciarellego z Muzeum Narodowego w Warszawie: 1. *Portret Konstancji z Czartoryskich Poniatowskiej*, M. Bacciarelli, olej, płótno, owal, 67,5 x 54,5 cm., nr inw. ZKW Dep. /364.

2. *Portret Stanisława Poniatowskiego*, M. Bacciarelli, olej, płótno, owal, 67,5 x 54,5 cm., nr inw. ZKW- Dep./487. 3. *Szkic do obrazu „Sobieski pod Wiedniem”*, M. Bacciarelli, olej, płótno, 58 x 64 cm., nr inw. ZKW Dep./ 511.

Także wypada podać prace przy obrazach z Muzeum Narodowego w Poznaniu, a szczególnie jedną realizację dotyczącą dzieła Bacciarellego: *Portret Michała Poniatowskiego*, M. Bacciarelli, ok.1790r., olej, płótno, 262 x 171cm., łuk od góry, nr inw.: Mp 1057.

Doktorantka ma w swoim dorobku konserwacje obrazów z Metropolitanego Muzeum Sztuki, Nowy Jork, z Biblioteki Polskiej w Paryżu oraz z innych polskich muzeów, kościołów oraz prywatnych kolekcji.

Wykonuje również kopie malarskie na zlecenie różnych instytucji i osób prywatnych. Przykładowo można wymienić: *Mickiewicz na Judahu skale*, wg W. Wańkowicza, olej, płótno - dla Muzeum Literatury w Warszawie; *Portret J. Tarnowskiego*, wg m. n, olej, płótno - dla Zamku Królewskiego w Warszawie; *Koronacja pierwszego króla R.P. 1001 w Gnieźnie*, wg J. Matejki, MNW - dla Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Łącznie konserwatorka wymienia 54 kopie o różnym charakterze, a także prace własne, prezentowane na wystawach, głównie w ramach działalności wystawienniczej ZPAP.

W dorobku Doktorantki znalazły się również publikacje, także współautorskie (10), z których najistotniejsze dotyczą obrazów Rembrandta oraz dzieł XVIII- wiecznych malarzy związanych z Warszawą: Bacciarellego i Norblina np.:

1. R. Dmowska *Utrata tożsamości dla nowoczesności. Kilka uwag muzealnego gościa i pracownika na temat wypełniania podstawowych zadań muzeów w: Muzeum XXI wieku- teoria i praxis*, Gniezno 2009.

2. J. Czernichowska, R. Dmowska *Dwa obrazy Rembrandta z Zamku Królewskiego w Warszawie - ich przeszłość w służbie przyszłości w: Wobec zabytku... tradycje i perspektywy postaw. Studia dedykowane pamięci prof. Jerzego Remera*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2010.

3. J. Czernichowska, R. Dmowska, A. Nowicka *Two Rembrandt's paintings: Girl in a picture frame and Scholar at his writing table from the collection of the Royal Castle in Warsaw - history, examination and conservation w: Opuscula Musealia 19, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Krakow 2012.

4. R. Dmowska *Niezwykła kolekcja. Gabient sztuki Władysława Zygmunta Wazy w świetle badań technicznych i technologicznych*, Kronika Zamkowa-Roczniki3(69)2016, Zamek Królewski w Warszawie-Muzeum, Warszawa 2017.

5. Anna Czerwińska-Walczak, Regina Dmowska *Warsztat malarski Marcella Bacciarellego*, w: kat. wystawy *Marcello Bacciarelli. Najpiękniejsze portrety*, Zamek Królewski w Warszawie-Muzeum, Warszawa 2018.

6. R. Dmowska, *The "Warsaw Mona Lisa". The history of the Rembrandt paintings from the Royal Castle in Warsaw - Museum*, Atti dell'Accademia Polacca, vol. 7, Roma 2020, s.37-55; <http://publikacje.pan.pl/dlibra/journal/133600>.

7. R. Dmowska, *Bacciarelli czy malarnia? Studium budowy technicznej portretów rodziców króla Stanisława Augusta ze zbiorów Zamku Królewskiego w Warszawie i Łazienek Królewskich*, Kronika Zamkowa Roczniki 7 (73) / 2020, s. 179–20.

8. R. Dmowska, K. Garczewska-Semka, M. Zdańkowska, *Piórko i pędzel. Kulisy warsztatu Jana Piotra Norblina*, w: *Jan Piotr Norblin, sentymentalny reporter*, kat. wyst., Warszawa 2022, s. 75–97.

Działalność naukowa i popularyzatorska Reginy Dmowskiej widoczna jest na konferencjach, sympozjach, np.

1. R. Dmowska *Utrata tożsamości dla nowoczesności. Kilka uwag muzealnego gościa i pracownika na temat wypełniania podstawowych zadań muzeów*, konferencja naukowa pt. Muzeum XXI wieku- teoria i praxis, ICOM Poland, Gniezno, 2009 r.

2. J. Czernichowska, R. Dmowska *Dwa obrazy Rembrandta z Zamku Królewskiego w Warszawie - ich przeszłość w służbie przyszłości* - konferencja naukowa pt. Wobec zabytku... tradycje i perspektywy postaw. Pamięci prof. Jerzego Remera, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń, 2010 r.

3. J. Czernichowska, R. Dmowska, A. Nowicka “Two Rembrandt’s paintings: *Girl in a picture frame* and *Scholar at his writing table* from the collection of the Royal Castle in Warsaw - history, examination and conservation”, konferencja naukowa pt. “4th Meeting X-ray and other techniques in investigations of the objects of cultural heritage”, Jagiellonian University Cracow, Poland, 2012 r.

4. R. Dmowska “Originals and copies? The X-ray based examination of two pairs of pendant portraits by Marcello Bacciarelli and his studio from Warsaw Royal Castle and Łazienki Museums”, konferencja naukowa pt. “5th Meeting X-ray and other techniques in investigations of the objects of cultural heritage”, Jagiellonian University Cracow, Poland, 2014

Trzeba wymienić także wygłoszenie kilkunastu popularyzatorskich prelekcji, które dotyczyły najważniejszych obrazów znajdujących się w zbiorach muzealnych, ich konserwacji, techniki i technologii. Warto dodać, że działalność konserwatorska Reginy Dmowskiej również związana jest z rzeczoznawstwem w zakresie konserwacji malarstwa i rzeźby polichromowanej.

Bogaty dorobek konserwatorsko-restauratorski mgr Reginy Dmowskiej zaprezentowany został w formie obszernej dokumentacji fotograficznej wraz z opisem. Na podstawie przedstawionego materiału należy wnioskować, że jego autorka niezwykle rzetelnie podchodzi do zadań i problemów konserwatorskich poszukując najlepszych rozwiązań technicznych i estetycznych. Zadania, których podejmowała się mgr Regina Dmowska były często utrudnione z racji skutków wielokrotnych wcześniejszych prac restauratorsko-konserwatorskich prowadzonych przy wielu obiektach usytuowanych w Zamku Królewskim w Warszawie czy w innych instytucjach. Rezultaty prac konserwatorskich wskazywały na

dużą wrażliwość artystyczną Doktorantki oraz znajomość najnowszej wiedzy na temat technik konserwatorskich, materiałów i metod nowoczesnych badań dzieł sztuki. Pracom konserwatorskim towarzyszyły badania dzieł, szczególnie tych, które związane były z Zamkiem Królewskim w Warszawie – Muzeum i malarzem Bacciarellim. Pojawiające się nowe możliwości wykonywania specjalistycznych badań zabytków stworzyło szansę na formułowanie i rozwiązywanie nowych zagadnień, wcześniej nie omawianych z racji wyczerpywania się dotychczasowych metodologii. W dorobku Doktorantki wykazano dużą aktywność artystyczną w formie kopii i własnych realizacji. Zapewne właśnie to doświadczenie artystyczne Doktorantki pozwoliło Jej inaczej spojrzeć na zespół badanych obrazów i bardzo trafnie sformułować spostrzeżenia związane z procesem malarskim. Ten zespół artystycznych umiejętności i kompetencji doskonale splata się z wynikami badań fizyko-chemicznych i instrumentalnych i w zasadzie wywód Doktorantki potwierdza płynący wniosek, że są to w tym przypadku zadań badawczych nierozłączne obszary doświadczeń.

Ocena pracy doktorskiej

Rozprawa składa się ze 236 stron tekstu, a w tym 192 ryciny i 3 tabele. Opracowanie jest rzetelnie przygotowane pod względem edytorskim. Na uwagę zasługuje jakość fotografii, z których większość jest na dobrym poziomie. Niestety zauważalna jest niska jakość reflektografii w IR. Autorka posługuje się językiem jasnym, klarownym, poprawnym, stąd pracę czyta się dobrze i płynnie. W tekście sporadycznie występują pojedyncze błędy literowe.

Na rozprawę składa się siedem rozdziałów, które zostały poprzedzone tekstem *Wprowadzenie*. W tej części pracy autorka wykazuje zasadność podjęcia tematu i określa dotychczasowe problemy z atrybucją obrazów Bacciarellego i artystów z jego pracowni.

Zauważa przy tym, że dorobek tego twórcy nie doczekał się całościowego i nowoczesnego opracowania chociaż stał się głównym malarzem w epoce stanisławowskiej, naśladowanym przez kolejne pokolenia artystów. W odniesieniu do tego artysty środowisko badaczy ogranicza się do, coraz bardziej nieaktualnych opracowań twórczości Bacciarellego. Zachowały się dokumenty archiwalne potwierdzające atrybucję wielu jego obrazów, ale często brakuje pewności, którego obrazu dotyczą oraz czy Bacciarelli był jego wyłącznym autorem. Stąd zapisy archiwalne często nie mogą być pewnym i jedynym źródłem atrybucji. Dodatkową trudnością jest fakt niesygnowania przez artystę swoich obrazów. Autorka w tym miejscu pracy dokonuje

podsumowania stanu badań nad twórczością Bacciarellego wskazując, że dopiero opracowanie autorki do wystawy jego obrazów pt. *Marcello Bacciarelli. Najpiękniejsze portrety* w 2018 roku zawierało odpowiednio zebrane dane technologiczne i warsztatowe. Wystawa została zorganizowana przez Zamek Królewski w Warszawie–Muzeum na okoliczność dwóchsetlecia śmierci artysty. Doktorantka zauważa, że w naszym kraju wzrasta potrzeba większego wsparcia dotychczasowych metod pracy reprezentantów dyscyplin humanistycznych (historyków i historyków sztuki) wykorzystaniem doświadczeń konserwatorów malarstwa i technologów zabytków w zastosowaniu nowoczesnych technik badawczych dzieł sztuki, szczególnie technik nieinwazyjnych. W dalszym wywodzie doktorantka opisuje specyfikę działalności artystycznej Marcella Bacciarellego i podległej mu Malarni, w której powstawały bardzo liczne kopie prac mistrza, co znacznie utrudnia atrybucję przypisywanych mu obrazów. Jeszcze większe trudności z atrybucją dotyczą dorobku uczniów i członków Malarni np. Józefa Kosińskiego, Mateusza Tokarskiego czy Józefa Walla. Ich styl pozostaje widoczny chociaż zajmowali się kopiami i powtórzeniami określonych motywów malarskich. Stąd wyłonienie pierwowzoru spośród kilku powtórzeń jest ciągle zadaniem problematycznym, ale wydaje się autorce możliwym do wykonania przy zastosowaniu nowoczesnych badań instrumentalnych i fizyko-chemicznych. Badania porównawcze kilku wersji jednego wizerunku uznała za skuteczną metodę w ustalaniu pierwowzoru namalowanego przez Bacciarellego, wyłonienia jego replik i kopii autorskich. Stąd pomysł badania dwóch grup portretów, które mogły zawierać pierwowzór Bacciarellego, kopie autorskie i kopie warsztatowe.

Pierwsze trzy rozdziały poświęcone zostały Marcello Bacciarellemu jako malarzowi, który swoje życie zawodowe związał z dworem królewskim Stanisława II Augusta. Pełnił wiele funkcji na dworze, ale najbardziej znany był jako portrecista dworu królewskiego i osoba kierująca królewską Malarnią. W kolejnym 4 rozdziale przedstawiono dotychczasowe wyniki badań archiwalnych i historycznych malarstwa Bacciarellego oraz analizy budowy technicznej, w tym wizualne badania porównawcze portretów przypisywanych Bacciarellemu i artystom z jego Malarni. Kolejny rozdział dotyczył dotychczasowych badań budowy technicznej wybranych obrazów przypisywanych Bacciarellemu. Natomiast rozdział nr 6 zawiera wyniki analiz dwóch par portretów rodziców króla Stanisława Augusta: *Portretu Konstancji z Czartoryskich Poniatowskiej* i *Portretu Stanisława Poniatowskiego z Zamku Królewskiego w Warszawie–Muzeum i Muzeum Łazienki Królewskie*.

W podsumowaniu wyników badań autorka pracy stwierdziła, że oba badane portrety Konstancji mogły powstać początkowo z natury lub z innego wizerunku, a potem były ukończone z modelu zastępczego. Podobne postępowanie było zauważalne również w innych portretach kobiecych. doktorantka nie zgadza się z dotychczasową atrybucją portretu łazienkowskiego Konstancji.

Analiza sposobu pracy nad obrazem, naturalny charakter modelunku, a szczególnie liczne poprawki kompozycyjne wskazują raczej na samego Bacciarellego jako autora dzieła. Zasady obowiązujące w Malarni nie pozwalały na tak dalekie zmiany w pierwotnej kompozycji osobom zatrudnionym w warsztacie. Mógł sobie na takie działanie pozwolić tylko *Premier Peintre* króla Stanisława Augusta. Być może zmiany miały na celu dostosowanie portretu Konstancji do portretu jej męża w celu stworzenia ekspozycyjnego *pendant* w Łazienkach. Jednak obrazy tworzące owe *pendant* należy traktować rozdzielnie. Również powstanie zamkowych wizerunków rodziców króla również należy uważać za powstałe rozłącznie chociaż zostały namalowane w tym samym czasie. Jednocześnie inne elementy wystroju – supraporty wykazują duże podobieństwa stylistyczne i warsztatowe, jak np. podobny zestaw pigmentów zastosowanych w procesie malarskim. Zestaw ten jest jednak inny niż w przypadku pary królewskich rodziców eksponowanych w tym samym miejscu. Różnice dotyczą także zastosowanych spoiw olejnych: w supraportach - lniany, orzechowy i makowy, a w portretach: lniany i orzechowy. Złożoność technologiczna widoczna w zamkowym obrazie Konstancji dowodzi, że Bacciarelli stworzył go w dwóch etapach, podobnie jak portret Stanisława, ale ten drugi obraz zawierał mniej zmian i miały one charakter raczej naprawczy. Doktorantka dochodzi do wniosku, że oba obrazy mogły powstać wcześniej np. na początku działalności Bacciarellego na dworze królewskim w Warszawie. Reasumując autorka stwierdza, że analiza technologiczna dwóch par portretów rodziców króla pozwala skorygować dotychczasowe ustalenia i przypisać portret łazienkowski Konstancji samemu mistrzowi Bacciarellemu.

W rozdziale 7 autorka przedstawia badania trzech wersji portretu księcia Józefa Poniatowskiego w wieku młodzieńczym z Muzeum Narodowego w Krakowie, Zamku Królewskiego w Warszawie–Muzeum i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie.

Szczegółowe analizy porównawcze skłoniły autorkę do stwierdzenia, że obraz z Muzeum Literatury jest pierwszym opracowaniem autorstwa samego Bacciarellego, które potem zostało powtórzone w kolejnych wersjach rozszerzonych kompozycyjnie. Autorka pracy nie wyklucza, że autorstwo obrazu z Muzeum Narodowego w Krakowie należy przypisywać Bacciarellemu, gdyż poza cechami stylistyczno-warsztatowymi widać na nim wyraźnie dwa etapy malarskie.

Na końcu opracowania znalazły się *Wnioski i podsumowanie*. Pracę kończy *Bibliografia*, w której znajdują się dokumentacje konserwatorskie, materiały archiwalne, artykuły, publikacje monograficzne i katalogi wystaw. Opracowanie ma logiczny i bardzo przemyślany układ całości, co ułatwia korzystanie z tekstu i ocenę rozprawy.

Podsumowując należy stwierdzić, że analiza różnych wersji tego samego wizerunku była dobrym i przemyślanym przedsięwzięciem. Pozwoliła na wskazanie pierwowzoru malarskiego pędzla Bacciarellego oraz wielu replik i kopii mistrzowskiego obrazu, które wykonywali współpracownicy Pierwszego Malarza króla. Bardzo szczegółowe i szeroko zakrojone badania wykazały technologiczne związki między obrazami albo zasadnicze różnice występujące w kolorze zaprawy, imprimaturze, zestawie pigmentów i spoiw malarskich oraz w etapowaniu pracy nad obrazem. Pozwoliło to autorce dokonać uściślenia niektórych atrybucji i datowań, a jeden z obrazów – portret młodocianego księcia Józefa Poniatowskiego uznać za oryginalne dzieło Bacciarellego, gdyż nie nosi żadnych znamion pracy wtórnej. Portret był malowany zapewne z natury jako studium portretowe służące powstaniu dalszych replik i kopii. Natomiast portret ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, uważany dotychczas za oryginalne dzieło Bacciarellego należy jednak uznać za pracę wtórną. Jednocześnie badanie portretów rodziców króla doprowadziło do wniosku, że portret łazienkowski Konstancji jest dziełem samego mistrza bez udziału pracowni, jak dotychczas sadzono. Przeprowadzone analizy potwierdzają, że portret Stanisława z Łazienek jest kopią, a jej cechy warsztatowe znacznie różnią się od zamkowego pierwowzoru.

Wszystkie zrealizowane badania samych siedmiu płócien, rozszerzone o wiedzę i dotychczasowe obserwacje znacznie większej grupy obrazów przypisywanych szkole Bacciarellego powiększyły znacząco wiedzę o technice epoki Stanisława Augusta i fenomenie, jakim była Malarnia.

Zastosowana przez autorkę metoda analiz techniki i technologii okazała się skutecznym narzędziem, dopełniającym analizy stylistyczne, historyczne i archiwalne. Doktorantka wskazuje również na inne obszary i perspektywy badań, które byłyby przydatne w uściśleniu kolejnych atrybucji obrazów ze szkoły Bacciarellego np. analiza serii wizerunków rodziny króla w Łazienkach, czy porównanie zachowanych licznie rysunków Bacciarellego i jego uczniów z pracami olejnymi. Wskazuje również na potrzebą większego akcentowania udziału bardzo zdolnych uczniów Bacciarellego: Plerscha, Albertrandiego, Lohrmanna, czy Tokarskiego, gdyż wiele obrazów przypisywanych mistrzowi mogło być ich autorstwa.

Odnosząc się krytycznie do przeprowadzonych badań Autorka stwierdza, że zakres koniecznych badań może być mniejszy, ograniczony do analiz nieinwazyjnych, np. do badań w promieniach IR, w technice MaXRF, RTG, czy przy pomocy kamery hiperspektralnej.

Doktorantka w ciągu ostatnich kilku lat zgromadziła obszerną dokumentację badawczą, której autorami są doświadczeni badacze z różnych jednostek i sieci badawczych takich jak: LANBOZ (Laboratorium Analiz i Nieniszczących Badań Obiektów Zabytkowych, Muzeum narodowe w Krakowie), MIKiRDS (Międzyuczelniany Instytut Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki, ASP w Krakowie, ASP w Warszawie), E-RIHS.pl (Polskie Konsorcjum dla

Badań nad Dziedzictwem Kulturowym, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń), międzynarodowy program badawczy IPERION HS. Autorka poradziła sobie z tak dużą ilością danych i rzetelnie je zinterpretowała. Z tytułu obowiązku recenzenckiego muszę jednak zwrócić uwagę na błąd, który pojawił się w opisie wyników badań przekrojów malarskich w VIS i UV. Błędnie użyto w tych opisach sformułowania „SEM-EDS”, gdyż przedstawione badania nie mają nic wspólnego z techniką mikroskopii skaningowej.

Biorąc powyższe oceny i podsumowania pod uwagę należy stwierdzić, że doktorantka osiągnęła zamierzone cele badawcze, dokonała szczegółowej analizy warsztatu M. Bacciarellego i jego Malarni, poszerzyła stan wiedzy o jego malarstwie, tym samym dając podstawy do oceny stopnia autorstwa poszczególnych prac z wybranych dwóch zestawów dzieł zawierających te same przedstawienia portretowe. Przedstawiona dysertacja doktorska jest więc pracą bardzo wartościową pod względem naukowym. Bez wątpliwości wprowadza nowe wartości do dyscypliny sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki. Wobec powyższego z pełnym przekonaniem popieram starania mgr Reginy Dmowskiej o uzyskanie stopnia doktora w dyscyplinie sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki, tym samym wnoszę o dopuszczenie doktorantki do dalszego etapu postępowania doktorskiego.

Toruń, 15.09.2023 r.

